بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2024/HC-A/228
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ދިވެހި ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ކޮންސްޓްރަކްޝަން، ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ)
- އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވި ފަރާތް: ޙުސައިން ޢަފީފު ޢަބްދުﷲ، ހއ.ހޯރަފުށި، ޝަވައިނީ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޖުޑީޝަލް ރިވިއުގެ މައްސަލަ (ގޭގެ ބަދަލު ހޯދުމުގެ މައްސަލަ)

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީސް:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު

ފަނޑިޔާރު ޢާޒިމަތު ފަރްޙިޔާ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲ

ނިމުނު ތާރީޚު: 08 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1447 / 31 އޮގަސްޓް 2025

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 17 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1446 / 20 އޮކްޓޫބަރު 2024

<u>އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:</u>

- **ނަންބަރު:** 3811-CVC-2022
- **ނިންމި ތަން:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ޖުޑިޝަލް ރިވިއުގެ މައްސަލަ (ގޭގެ ބަދަލު ހޯދުމުގެ މައްސަލަ)
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 17 އޮކްޓޫބަރު 2022
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 28 ޖުލައި 2024

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ދިވެހި ދައުލަތް

ޤާނޫނީ ވަކީލު:

ސީނިއަރ ސްޓޭޓް އެޓަރނީ ޝިވުއުމް މުޙައްމަދު ވަޙީދު

ސްޓޭޓް އެޓަރނީ ނާޒިމް ވަޙީދު

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް

ހުސައިން އަފީފް ޢަބްދުﷲ، ހދ.ކުރަދުވި، ޝަވިއްނީ

މަދަނީ- ޖުޑިޝަލް ރިވިއުގެ މައްސަލަ (ގޭގެ ބަދަލު ހޯދުމުގެ މައްސަލަ)- ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ނަގައިދިނުން- މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 270 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) މާނަކުރުން- ދައުލަތާދިމާއަށްދަޢުވާކުރާ ފަރާތް- ދައުލަތާދިމާއަށްދަޢުވާކުރި ފަރާތް

ފަސްޓްއާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ރައްދު، (މި ރައްދަށް ފަސްޓްއާރު ޗާޖީމަކު ފަތްރިޔާ އަދި ފަސްޓްއާރު ޙުރައްމަތު ޝަރީޢު އަބްދުﷲ ޝާކިރު ކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3811-CVC-2022 ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ދިވެހި ރައްޔިތުން، (މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ ލޭންޑް އެންޑް އަރބަން ޑިވެލޮޕްމަންޓް[1]، މިހާރުގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް ކޮންސްޓްރަކްޝަން، ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ) ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލި ދަޢުވާއެއެވެ. މި ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ހދ.ކުޅުދުއްފުށި، ޝަރީނި، ޙުސައިން އަފީފް އަބްދުﷲ (ދިރިއ. ކާޑު ނަންބަރު A085901) އެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރި ދަޢުވާ

2. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3811-CVC-2022 ދަޢުވާއާގައި ކުރެވުން ދަޢުވާއަކީ އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްގަސްކުރުމުގެ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ދިވެހި ދައުލަތުން ތިލަދުންމަތީ އުތުރުބުރީ ބޮޑުންމަތީ ރައްޔިތުން އެ އަތޮޅު ކުޅުދުއްފުށަށް ބަދަލުކުރި ކުރުމުގައި ހދ.ކުޅުދުއްފުށި، ޝަރީނި ޙުސައިން އަފީފް އަބްދުﷲގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ހދ.ބޮޑުންމަތީ "ފިނޮކުރުސް" އެވެނިއު ގެގެ ބަދަލު ޙުސައިން އަފީފް އަބްދުﷲ އަށް ދިރިއުޅުއްވާނީ، ހދ.ބޮޑުންމަތީ "ފިނޮކުރުސް" އެވެނިއު ގެގެ ބަދަލު ކުރުމަށާއި، އަދި ގެއްލުމުން ނުލި އާއިލާ ކުއްޔަށް ދިރިއުޅެންޖެހުމުގެ ސަބަބުން ކުއްޔަށް ދައްކާފައިވާ ފައިސާގެ ޖުމްލަ 2,450,000/-ރ. (ދެމިލިއަން ހަތަރު ލައްކަ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ) އާއި، ޝަރީޢަތަށް އަންނަންޖެހުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނީ ވަކީލަށް ހަރަދުކުރަންޖެހުނު 50,000/-ރ. (ފަންސާސް ހާސް ރުފިޔާ) އާއިއެކު ޖުމްލަ 2,500,000/-ރ.

---

[1] އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުނުއިރު މިނިސްޓްރީގެ ނަމަކީ މިއީ އެވެ. އެހެންކަމުން އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މިގޮތައިންނެވެ.

(ދެ މިލިއަން ފަސް ލައްކަ ރުފިޔާ) ހުކުމުކުރަން އެދި ޙުސައިން ޢަފީފް ޢަބްދުﷲގެ ވަކާލާތުން ޢަދުލުގެ މިނިސްޓްރީ

އޮފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ، ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ (ދިވެހި ބަހުން) އަދި ޓްރެޝަރީ މިނިސްޓްރީ

އުމުރުބަދަލު ހުކުމްކުރި ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާއެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް

3. އެ ދަޢުވާއާމެދު ސިވިލް ކޯޓުން ޙުކުމް ކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ދެންފަހެ، ބުނެވުނު ކަންތައްތަކާއި އެގޮތުގައި ހުރިހާ ސާބިތުވުމުން، އެބޭފުޅާއި ދަރަޖަ އެއްވެސް ކަހަލަ ސިފައެއްގެ

ދަރަޖަ ދިވެހި ދައުލަތުން ތިރަފުޅުވާ އުމުރުބަދަލު ބެލެނިވެރިން ހަމައިޖެހުމުން އެ އަތޮޅު ހުކުމްކުރުމަށް ބަދަލުދެނީ

ކުރުމުގައި ހ.ދ.ހުކުމްކުރި، ޝަރީޢަތް ޙުސައިން ޢަފީފް ޢަބްދުﷲ (ދިރާ. ކާޑު ނަންބަރު A085901) ގެ

ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްދީފައިވާ ހ.ދ.ބެރިންމަތީ "ފެންކުރަސް" ނިޔާ ގޭގެ ބަދަލުގައި ޙުސައިން ޢަފީފް

ޢަބްދުﷲއަށް ހ.ދ.ހުކުމްކުރިން 31 ޑިސެންބަރު 2024 ގެ ކުރިން ގޯއްޗެއް ހަމަޖެއްސައިދިނުމަށް ހ.ދ.ހުކުމްކުރި

ކައުންސިލް އަދި ދިވެހި ދައުލަތުން (މިނިސްޓްރީ އޮފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ، ހައުސިންގ އެންޑް

އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ) ގެ މައްޗަށް އަންގައި އަމުރުކޮށް،

ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ޙުސައިން ޢަފީފް ޢަބްދުﷲގެ ވަކާލާތުން ފާސްކުރި ފައިސާން ހަރަދުކޮށްފައިވާ

-/50,000ރ. (ފަންސާސް ހާސް ރުފިޔާ) ޙުސައިން ޢަފީފް ޢަބްދުﷲ އަށް ލިބިދިނުމުގެ ގޮތުން 11

އޮގަސްޓް 2024 ގެ 12:00 ގެ ކުރިން މި ފައިސާ ސިވިލް ކޯޓަށް ދައްކައި ހަވާލުކުރުމަށް ދިވެހި

ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ، ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ) އަށް އަންގައި،

ޙުސައިން ޢަފީފް ޢަބްދުﷲ ގެ ވަކާލާތުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅަން އެދުނު ފައިސާ ނަގައިދިނުން

ނުކުރުމަށް ކަނޑައަޅައި، ހ.ދ.ހުކުމްކުރި ކައުންސިލްގެ ޒިންމާ ޚާއްޞަކުރުމުގައި ޙުކުމް ކޮށްފީމެވެ."

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

4. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3811-CVC-2022 ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފުކުރަމުން ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 1 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ.

- އެ ނުކުތާ އަކީ: ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3811-CVC-2022 ދަޢުވާގައި ހއ.ހޯރަފުށި، ޝައިނީ، ހުސައިން އަލީފް ޢަބްދުﷲގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކޮށްފައިވަނީ ހއ.ހޯރަފުށި ކައުންސިލާއި، މިނިސްޓްރީ އޮފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރގެ މައްޗަށް ކުރުގައި ވީނަމަވެސް ހއ.ހޯރަފުށި، ޝައިނީ ހުސައިން އަލީފް ޢަބްދުﷲ އަށް ދަޢުވާ ކާމިޔާބުވެފައިވާތީ، އެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ކޮށްފައިވާ ޚަރަދުކުރުމުގައިވާ -/50,000ރ. (ފަންސާސް ހާސް ރުފިޔާ) ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އެ ފަރާތަށް ދިނުމަށް ހަމައެކަނި މިނިސްޓްރީގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 270 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމާއި، އެގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީ، އެ ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޝަފީޤާ އަލީ ޙަސަން** ދަޢުވާއާ އާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 56 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތުގެ ވާހަކަ

5. މި އިސްތިއުނާފުގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މައިގަނޑު 2 ކަމެކެވެ.

5.1 ފުރަތަމަ ކަމަކީ ދަށުކޮޅުގައި ދަޢުވާ ރައްދުވި މިނިސްޓްރީ އާއި ހއ. ހޯރަފުށީ ކައުންސިލަށް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އަދި ޙުސައިން ޢަފީފު ޢަބްދުﷲ އަށް ޑޮކްޓަރު ހަމަޖެއްސައިދިނުމަށް ހއ.ހޯރަފުށީ ކައުންސިލް އަދި ދިވެހި ދައުލަތުން ކަމާބެހޭ މިނިސްޓްރީގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްދެއްވައިދެ، ވަކިކުރީ އަށް ހަމައެކަނި މިނިސްޓްރީން ޒިންމާވާންޖެހޭގޮތަށް ދޫކޮށްލައިފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 270 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. އެގޮތުން އެ މާއްދާގައި އޮންނަނީ ދަޢުވާ ކާމިޔާބުނުވާ ފަރާތުގެ ކިބައިން ދަޢުވާކާމިޔާބުވި ފަރާތަށް ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދު ނަގައިދިނުމަށް ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ދަޢުވާކާމިޔާބުވި ފަރާތެއްކަމުގެ ގޮތުގައި އެއް ޚަސްމަކަށްވުރެ ގިނަ ޚަސްމުން ވާނަމަ، އެ ޚަރަދަކަށް ވަކި ޚަސްމަކު ޒިންމާވާންޖެހޭގޮތަށް ނުނިންމާން ކަމަށެވެ.

5.2 ދެވަނަ ކަމަކީ ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދަށް ހަމައެކަނި މިނިސްޓްރީ އިން ޒިންމާވާންޖެހޭކަމަށް ނިންމާފައިވާ ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމާއި އެކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ލަޠީފާ އަދި ޙަސަން** ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބު ބަޔާންކުރުމާގުޅޭ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ދަށުކޮޅުން ކުރި ކަމެއް ކަމަށެވެ.

6. މީގެ އިތުރުން ޝަރީޢަތުން ކުރި ސުވާލަކަށް ޖަވާބުދެމުން ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްދެއްވި ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދު ޙުސައިން ޢަފީފު ޢަބްދުﷲ އަށް ލިބިދޭންޖެހޭކަމާމެދު އިންކާރުނުކުރާކަމަށެވެ. އެޚަރަދަށް ހަމައެކަނި މިނިސްޓްރީން ޒިންމާވާންޖެހޭކަމަށް ކަނޑައެޅުން ޤާނޫނީގޮތުން ބަލައިނުގަނެވޭ އިސްލާހުކުރަން ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ.

7. ދައުލަތުން މި <u>އިސްތިއުނާފުގައި އެދިފައިވަނީ</u> ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދު ހަމައެކަނި މިނިސްޓްރީން ޒިންމާވާންޖެހޭގޮތަށް ދަށުކޮޅުގެ ޙުކުމުގައިވާ ބައި ބާޠިލުކޮށް، އެ ފައިސާ އަށް މިނިސްޓްރީ އަދި ހއ. ހޯރަފުށީ ކައުންސިލް ޒިންމާވާގޮތަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށެވެ.

އިސްތިޢުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުގެ ޚިޔާލު

8. ޚިޔާލުގައި ޙުސައިން ޢަފީފް ޢަބްދުﷲ ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި އިސްތިޢުނާފުގައި ޤާނޫނީ ވަކީލަކާ ނުލާ ހުށަހެޅުއްވާފައިވަނީ ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ދޭންޖެހޭ ފައިސާގެ އަދަދު ބޮޑު ކަމާހެދި އުނދަގުލެއް ދިމާވެފައިވާ ކަމަކަށް ފުދޭނޭ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އިސްތިޢުނާފުގައި ދަޢުވާލިބޭން ފާހަގަކުރާ އެ ފައިސާއާމެދު މި އިސްތިޢުނާފުގައި ފާހަގަކުރާނެ އިތުރު ކަމެއް ނެތް ކަމަށެވެ.

ދަޢުވާލިބޭން ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދު ނަގައިދީފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 270 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވޭތޯ؟

9. ދައުލަތުން މި އިސްތިޢުނާފުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[2] 270 ވަނަ މާއްދާއާ ދަޢުވާލިބޭން ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށެވެ. އެ މާއްދާގައި އޮތީ އަންނަނިވި އިބާރާތެވެ.

> 270 (ހ) އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، އާންމު އުސޫލުން، ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދު، ދައުވާ ކާމިޔާބުވާ ފަރާތަކަށް، އެ ދައުވާ ކާމިޔާބުނުވި ފަރާތުގެ ޒިންމާއިން ކޯޓުން ނަގައިދިނުމެވެ.
>
> (ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދު ނަގައިދިނުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ކަނޑައެޅުމުގެ އިޚްތިޔާރު ކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
>
> (1) އެއް ހަސްމުގެ ފަރާތުން އަނެއް ހަސްމަށް ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދުތައް ދައްކަންޖެހޭކަން ނުވަތަ ނޫންކަން؛
>
> (2) ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ މިންވަރު؛ އަދި
>
> (3) ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ މިންވަރު މުއްދަތު.

10. ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި އެއް ހަސްމުގެ ފަރާތުން އަނެއް ހަސްމަށް ހަރަދުތައް ދައްކަންޖެހޭކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ދަޢުވާލިބޭން ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަމަށް އޮތް އިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ

2. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

ޤާނޫނުގެ[3] 8 ވަނަ މާއްދާގައި "ޚަސްމުން" މާނަކޮށްދެއްވަނީ މަދަނީ ދައުވާއެއްގައި ދައުވާކުރާ އަދި ދައުވާލިބޭ އެންމެހާ ފަރާތްތައް ހިމެނޭގޮތުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން ދައުވާ ކާމިޔާބުންވި ގިނަ ޚަސްމުން ތިބި ހާލަތުގައި އޭގެތެރެއިން ވަކި ޚަސްމެއްގެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދުގެ ޖިންމާ ކަނޑައަޅާނެ ކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ހއ. ތުރާކުނު ކައުންސިލްވެސް ޚަސްމެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭއިރު އެފަރާތުންވެސް ޝަރީޢަތުގެ ޚަރަދަށް ޖިންމާވާންޖެހޭ ކަމަށެވެ.

11. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު ޙުސައިން ޙަމީދު ޢަބްދުﷲގެ ފަރާތުން ދަރު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި މައިގަނޑު ދައުވާއަކީ އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްކަސްކުރުމުގެ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ދިވެހި ދައުލަތުން ތިލަފުށީ އުސޫލުބެހި ބިނާކުރި ތަރައްޤީއަށް އެ އަޕާޓު ހަވާލުކުރުމަށް ބަދަލުކުރި ހދ.ކުޅުދުއްފުށި، ޝަރީން ޙުސައިން ޙަމީދު ޢަބްދުﷲގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ހދ.ކުޅުދުއްފުށި "ޖިންސްކްރެސް" އެވެނިއު ގެ ބަދަލު ޙުސައިން ޙަމީދު ޢަބްދުﷲއަށް ދިނުމަށް ބަދަލުކުރަމުން، ހދ.ކުޅުދުއްފުށި "ޖިންސްކްރެސް" އެވެނިއު ގެ ބަދަލާއި ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހުރުމާއި ޤާނޫނީ ވަކިވުރި ހުރުމެވެ. ދައުވާ ރައްދުކޮށްފައިވަނީ ކަމާބެހޭ މިނިސްޓްރީ (ދިވެހި ދައުލަތް) އަދި ކަމާބެހޭ ތަންފީޛީ އިދާރާ ކަމަށްވާ ހދ. ކުޅުދުއްފުށި ކައުންސިލަށެވެ.

12. ދައުވާއަށް ބަލާއިރު ހދ. ބިނާކުރެވުނު ތަރައްޤީކުރުން ހދ. ކުޅުދުއްފުށި ބަދަލުކުރުމުގެ ކަންކަން ހިނގާފައިވަނީ 2006 ގައި ކަން އެނގެއެވެ. އަދި ދައުވާކުރުމާ ހަމައަށް ޙުސައިން ޙަމީދު ޢަބްދުﷲ އަށް ކަމާބެހޭ ބަދަލު ނުލިބުމުގައި އެކަމު ކައުންސިލުގެ އިހުމާލެއް އޮތްކަން ދައުވާގައި އަދި ދަށުކޯޓުގެ ރިކޯޑުގައިވެސް ފާހަގަކޮށްފައިނުވެއެވެ.

13. ދަށު ކޯޓުގެ ރިޕޯޓުގެ 14 ވަނަ ނުކުތާއިން ފެށިގެން 21 ވަނަ ނުކުތާއާ ހަމައަށް، ދައުލަތުން ޙުސައިން ޙަމީދު ޢަބްދުﷲ އަށް ބަދަލު ދޭންޖެހޭކަމާއި ނުދިނާކަމުގެ މައްސަލަ ސަބަބާއެކު ކަންކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ.

3. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

ދަރުކާޖެހުން ފާހަގަކުރި މިންކާތަވަކާފުދު ދައުލަތުގެ އިންކާރެއް މި ޢިސްތިއުނާފުގައި ނެތެވެ. ހަމައެހެންމެ

އެކަންކަން އެގޮތުގައި ބަޔާންކުރުމަށްފަހު ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމަށް ދައުލަތުން ޢިއުތިރާޒުވާންޖެހޭ ސަބަބު

ބަޔާންކުރުމުގައި ރިޕޯޓުގެ 25 ވަނަ ނުކުތާގައި "މި ދައުވާ ކުރިއަށްދެވިފައިވަނީ ހުސައިން ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ އަށް

ކުރުމުގައިވާއިރު، ހުސައިން ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ އަށް ހަ. ފުރަތަމަ ގޮތް ނިމިގެން މި ދައުވާ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާނުލައި ދައުލަތުން

ހުސައިން ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ އަށް ގޮތް ދިނިއުމާއިލާކަން ޢަސްގެން އޮންނާނީ..." މިފަދައިން ދަރުކާޖެހުން ބާރާށްކަށާތުގައިވެއެވެ.

14. އެހެންކަމުން މި ޢިސްތިއުނާފުގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކުރާ ގޮތް ހުށަހެޅިން، ދަރުކާޖެހުގެ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމަށް

ދައުލަތުން ޢިއުތިރާޒުވާންޖެހޭކަމަށް ދަރުކާޖެހުގެ ނިންމުން ބާރުކުރި ސަބަބުތައް އެވަނީ ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

އެގޮތުން ދަރުކާޖަހަން ދައުވާ ހުރަހަކަށްނުވާ ދައުލަތުން ހުސައިން ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ އަށް ގޮތް ނިމިފައިވާކަމާއި

މިކަމުގައި ދައުލަތުގެ ޙައްޤާއި އޮތްކަން ދަރުކާޖެހުން ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތެވެ. އަދި މިކަމުގައި

ހަ. ފުރަތަމަ ކޯޓުން ސާބިތުވާ އެއްވެސް ޙައްޤެއް އޮތްކަމަށް ދަރުކާޖެހުން ކަނޑައަޅާފައި ނެތެވެ. ހަމައެހެންމެ

ކުރިންވެސް ފާހަގަކުރެވުނު ފަދައިން މި މައްސަލައިގެ ދައުވާއާ ގުޅުންހުރި ހުރިހާ ފައިސާ ފުރަތަމަ ދައުވާގައި

ހަ. ފުރަތަމަ ކޯޓުން ހިސާބުކުރިކަމަށް އަދި ހުކުމުގައިވެސް ހުސައިން ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ އަށް ގޮތްދީފައި

ދިނުމަށް ދައުލަތުގެ ކަމާބެހޭ މިނިސްޓްރީގެ އިތުރުން ހަ. ފުރަތަމަ ކޯޓުން އަމުރުކޮށްފައިވާކަން ހަ.

ފުރަތަމަ ކޯޓުން ނިންމާ ހުކުމުގެ އަސާސީ ކަނޑައަޅާފައި ބައެއް ތަފާސީލާ ކަމެވެ.

15. ކަން މިހެން އޮތް އިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[4] 270 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ތަޢާރަފްކުރުމަށް

ބޭއިރު، ބަދަލުތަކުގައި މި މައްސަލަ ކުރިއާބެހުމާ ފާހަގަ ދައުލަތެވެ. ދައުލަތުގެ ކަމާބެހޭ މިނިސްޓްރީއެވެ.

އެހެން މި މައްސަލައިގެ ތެރެއިން ކަނޑައެޅިގެން ދިރާސާ ދައުލަތުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނުކުތާތަކާ އެކަމުގެ

ސަބަބުން ހުސައިން ޝަފީޤް ޢަބްދުﷲ އަށް ބަދަލެއް ދިނުންޖެހޭ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ

---

[4]. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

ޤާނޫނުގެ[5] 270 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) މާނަކުރުމުގައި، ދަޢުވާ ކާމިޔާބުނުވި ފަރާތަކީ ދަޢުވާކަރައްދުވާ ފަރާތަށް ވާ ހަރަދުގައި، މައްސަލައިގެ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭ އެންމެހާ ފަރާތްތަކެއްގެ މައްޗަށް އެއްވަރަށް އިސްތިސްނާއެއް ނެތި ޝަރީޢަތުގެ ހަރަދުގެ ޒިންމާ މަތިކުރެވޭނެކަން މި މާއްދާ މާނަކުރެވޭނެކަމަށް ޤާނޫނީ ހުއްޖަތެއް ދައުލަތަށް ދެއްކިފަރާތުގައި އަހުރެން ނުދެކެމެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

16. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3811-CVC-2022 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާގެ މައްޗަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމަށް ބަދަލުގެނަވަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ފާތިމަތު ޚަދީޖާގެ ރައުޔު؛

17. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔާއި އަހުރެން އެއްބަސް ވަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަމީޙް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު؛

18. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔާއި އަހުރެން އެއްބަސް ވަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން

19. މި ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ހުކުމް ކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ހަސްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މި ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ.[6] އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތުނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޚަސްމުންނަށް ހަވާލުކޮށްފައިނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ޝަރީޢަތުނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޚަސްމުންނާ ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.[7] އެހެންނަމަވެސް ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ޚުލާސާ އަދި ބިނާކޮށްފައިވާ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[8]

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3811-CVC-2022 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތުމަކަށް، މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ފާތިމަތު ފަރުޒާނާ | ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދު (ރިޔާސަތު) | ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲ

6. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
7. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)
8. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)